

Richard Sobotka

Márinka

Příběh mamulky, tatulky a jejich Márinky
z nedávno starých časů v Rožnově.

Richard Sobotka

Márinka

Příběh mamulky, tatulky a jejich Márinky
z nedávno starých časů v Rožnově.

2013

ZÁR

Mamulka s tatulkou se na sebe podívali. V propleteni úzkých uliček a ve shluku domů, všelijak stavěných a proto všelijakých, jim dřevěná chalupa Jana Poštáckého, se střechou krytou šindelem, nepřipadala ani ošklivá ani pěkná. Byla protáhlá, jak se v těch dávných časech kolem roku 1800 takové chalupy na Valašsku, městečko Rožnov nevyjímaje, stavěly. Chalupa to byla úzká a zároveň dlouhá. V přední části světnice. V zadní chlév a stodola. Čelní zeď nahlížela dvěma malými okénky do zanedbané zahrádky. A ještě sklepík na brambory, ten odděloval chalupu od Horní ulice, za kterou ubíhala říčka Hážovka. Scházelo se po několika kamenných schodcích.

Na stísněném prostoru měl v těsné blízkosti chalupy Jana Poštáckého své místo altánek pana řídícího učitele Kopeckého, pro pěkné posezení se sousedy v neděli odpoledne po požehnání. Hned se pak strměla jeho pěkná zděnice, jakých v té době nebylo v Rožnově mnoho.

Horní ulice vybíhala z rožnovského rynku. Hrnula se kolem zahrádek a příkrčených chalupčat, i honosnějších stavení kramářů, řemeslníků, živnostníků, kupců, vlnila se jako ta říčka Hážovka, míjela noblesní restauraci Hostýnek a tam dál, jen co by třikrát čtyřikrát kamenem dohodil, už v Tylovicích u křížku zase zájezdní hospodu Harcovnu.

„Jan nebude doma,“ hádal úředník městské správy a pro jistotu znovu zabouchal na dveře. „Chodí si pro práci do fabričky v Tylovicích.“ A okem zašvidral nejprve do Horní ulice směrem k Harcovně, kde by se Jan měl při svém návratu objevit, pak na věž kostela po hodinách. „Už by tady měl co chvíli být,“ mínil. Sundal klobouk, hřbetem dlaně otřel zrosené čelo. Klobouk usadil zpátky na hlavu jen zlehka, víc do zátylku, a usedl na kámen do stínu, který vrhaly jasany s větvemi až vysoko v koruně, jak je lidé ořezávali a sušili na letninu, jako krmení pro dobytek na zimu.

Mamulka s tatulkou se také uchýlili do stínu. Horko se drželo od rána. Sice se za takového počasí dobře suší letní sena, ale přemíra horka nesvědčí lidem ani úrodě. Pole si žádají vláhu, aby

vydala dobrou úrodu. Dusno bylo až k nedýchání. Sprchnout by mohlo. Však možná sprchne. Zase jen aby déšť nepřivolal bouřku. Prudký liják snadno vzduje vodu říčky Hážovky, kalný živel v úzkém korytě hned vyskočí, zaplaví cestu. Bahno posbírané z polí divoká voda už kolikrát zanesla až na rožnovský rynek.

Víc než o déšť měli teď mamulka s tatulkou jinou starost. Byli nedávno svoji, potřebovali střechu nad hlavou. Co s nimi, potrášali na městské správě hlavou, kam oba přišli požádat o přidělení nějakého bývání. Lepší podnájem při té jejich bidači nezaplatí, vždyť mají jenom ty holé ruce. A z oblečení jen málo víc než to, co měli právě na sobě. Nuzní podnájemníci do nuzné chalupy. Právě takovou měl Jan Poštácký v čísle 106 v Horní ulici.

„Veruna, sestra Janova, je v blázinci,“ seznamoval úředník městské správy mamulku a tatulku se situací. „Jan žije sám. V chalupě je akorát jedna světnice. A v chodbě malá kuchyňka. Však se nějak porovnáte.“ A dodal. „Dobytek Jan sice nemá, ale jakési louky na Uhliskách, na Skalce se tam praví.“

Mamulka s tatulkou obhlíželi chalupu zvenčí. Byli zvědaví, jak vypadá uvnitř. Jak asi? Jako staré valašské chalupy, všechny jsou stavěné na jedno brdo. Krovny upevněné klocky z krkošek, mšení mezi trámy vyzobávají sýkorky. Střecha, stěny, okna, dveře, podlaha, všecko křivé.

Hlavně aby je ten morous Jan Poštácký, co sotva kdy s někým slovo prohodí a na pozdravení málokdy odpoví, aby je do podnájmu vzal.

„Už jde,“ kývl úředník směrem k Tylovicím.

Jan Poštácký vlekl na shrbených zádech z textilní fabričky v Tylovicích nůši bavlny na soukání. To byla jeho práce, jeho výdělek.

„Tady jsem ti přivedl podnájemníky, Jane,“ oznamoval úředník. „Tak jak jsme to onehdá smluvili.“

Jan neodpověděl, ani se neohlédl. Nůši s bavlnou shodil v podsínku na zem a pořád stejně nahrbený, jako by se toho břemena posud nezbavil, vešel do světnice. Ale dveře od chalupy nechal otevřené.

„Moc řečí nenadělá,“ krčil úředník rameny.

Psal se rok 1920 a ten mužský pořád jako divoká zvěř vyhnaná z roští. Chlap věčně nahrbený, neuctivý. Hubu k pozdravení nebo k odpovědi je mu zatěžko otevřít.

„Tož jste doma,“ přešlápl úředník na místě.

Do chalupy přes dvě sta roků staré neměl chuť vejít dřív při dojednávání podnájmu a ani teď, snad aby mu ta chatrná barabizna nespadla třeba na hlavu. Všecko pokaždé vyřizoval na dvorku.

„Tož s Pánem Bohem, žijte tady ve svornosti.“

Sotva měl úřadování za sebou, usadil klobouk pevněji na hlavu a bez dalšího rozloučení odcházel Horní ulicí zpátky k budově městského úřadu, která měla své místo nedaleko na rynku.

Mamulka vzala tatulku za ruku. Tak spolu vešli do stavení. Nejprve do síňky a potom do světnice.

„Pozdrav Pán Bůh.“

Jan Poštácký seděl u hrubého stolu. Neodpověděl. Nepokynul, že mohou dál. Ani hlavu nezvedl. Ale nevykázal je ze dveří. Tak se posadili na lávku pod okny.

Byli doma.

Dům mamulky – Veroniky Křenkové, a další Máriačky a Josefa Pončíkových Na Draháč u „Bílého mostu“ v Rožnově pod Radhoštěm z první poloviny 20. století.

Horní ulicí hrčely towarem vrchovatě naložené povozy formanů. Vydávali se do světa, třeba až do Pešti prodat utkané plátno a zpátky přivést baly lnu nebo bavlny, aby faktor mohl zadat podomácím dělníkům další práci.

U noblesní restaurace Hostýnek, nebo u té formanské kořalny na Harcovně se ozývalo hrčivé Prrrr! jak formani zastavovali, dopřát si kapínku kořalky, aby měl vozka na cestu bystřejší zrak.

Rušná byla Horní ulice. Lidé jí procházeli za nákupy, za řemeslem, na úřad, nebo jen tak. Děcka do školy. O nedělích a svátcích se všichni z toho konce města, i Tylovjané, hrnuli do rožnovského kostelíčka na mši svatou.

Ženy sukně pěkně doširoka, jak se to právě po módě nosilo, nařasené a dole kus od země, aby byly vidět parádní šněrovací botky a štíhlé kotníčky. Také chlapi měli boty na nohách. Slušelo se vejít do města obutý, bagančata alespoň hrstičkou trávy nebo o nohavici druhé nohy otřít z nejhrubšího prachu. Dopřát si trochu té noblesy.

O každém létě zástupy letních hostů se hrnuly do věhlasných klimatických lázní v Rožnově. Lázeňští hosté brali kvartýrku po chalupách, kde to jen šlo, většinou jen na to přespání, v nouzi třeba i na seně. Snídaně byla zahrnuta v poplatku za ubytování. Hned pak se vydávali k Lázeňskému domu, popíjeli ohřívanou žinčici, promenádovali se městskou Hájnici chodníčky a pěšinami zastíněnými stromořadím vzrostlých lip. Za slunného dne navštěvovali restauraci U Frantíka, kterou za městem u horního splavu zřídil ten podnikavý chlapík bez rukou, známý jako bezruký Frantík. Údajně měl v Praze svůj obchod se suvenýry, dokázal jen nohama řídit automobil, psát na psacím stroji články do novin a také psát knížky. Příjemné bylo svlažit se v přírodním koupališti na řece Bečvě a stejně příjemné posedět v tom přívětivém zákoutí plném zeleně, dopřát si vychlazené pivo a družný hovor doplnit lahodnou hudbou z přenosného gramofonku.

Jan Poštácký toho opravdu moc nenamluvil. Chodil do nedaleké fabričky v Tylovicích pro práci, tam také odváděl doma nasoukanou bavlnu. Svoje spaní si nechal v jednom koutě světnice,

další kout na tu svou práci se soukáním bavlny. A ještě svou židli u stolu. Háby, jak se říkalo oblečení, pověsil večer před spaním na hřebík zatlučený do stěny, ráno na tu svou shrbenou postavu. O jídlo, teď když měl v chalupě podnájemníky, se nestaral. Mamulka sice vařila pro sebe a pro tatulku, ale vždycky jí trochu zbylo i do kastrolku pro Jana.

Mamulka měla to svoje království brzy zrevidované. Velká postel v rohu světnice byla určena pro ni a tatulku na spaní. Společný stůl k jídlu. Židle kolem stolu. Lávka pod okny na usednutí. Podlaha dřevěná z hrubě opracovaných desek, položených na hlíně.

Zdi místnosti byly nahrubo obložené omítkou, která už dávno volala po štetce a vápně. Na čelní stěně zavěšený křížek, po obou stranách měl po svatém obrázku. Několik hřebíků vbitých do zdi na zavěšení oblečení. Uprostřed světnice vincek na zatopení a vyhřátí místnosti. Trámový strop.

Okénky měla do všech stran křivá chalupa Jana Poštáckého velkopanský výhled na městský ruch v Horní ulici. Do obchodu to bylo z chalupy krok, na úřad kroky dva. Na rynek, když se konaly trhy, kroků dva a půl. Do kostela kroky tři. Blízko seděly i obě hospody, Hostýnek a Harcovna. Dalších krčem ve městě bylo několik, všechny snadno dostupné uličkami mezi chalupami. Jen aby nedejbože nepochytil tatulka slinu na štamprličku kořalky.

Před světnicí měla své místo malá kuchyňka. Už ani ve starodávné chalupě Jana Poštáckého to dávno nebyla černá pec, jak se ještě za starých časů při vaření na otevřeném ohni víc čmudilo než vařivalo, ale pěkně po městsky kachlová kamna. Právě tady ponejvíc měla své místo mamulka, uvařit něco do žaludku pro tatulku, pro málomluvného Jana Poštáckého, pro sebe. A dá-li Bůh časem i pro děti, když se podaří a přijdou na ten boží svět.

V tmavé sínce jen podlaha z udusané hlíny. A aby přece nechodili po sprostě jenom po hlíně, a ještě i v chalupě si špinili nohy, byly místo od místa usazeny placaté kameny. Šledy vzdálené od sebe akorát na délku chlapského kroku. Márinka, když už

byla na světě a trochu poodrostla, musela pokaždé skočit s kame-
ne na kámen, když chtěla síňkou projít od kuchyňky k vrátkům
po panskou. To se jí náramně líbilo.

Tatulka měl obhlédnuté chlapské království Jana Poštáckého
stejně brzy. Co naobzírá. Šindelová střecha, na hůře seno, chlév,
stodola. Zvenčí, jak vlaštovčí hnízdo přilepený nad hnojštěm,
suchý záchodek. Kromě malé zahrádky, jen pro trochu zeleniny
a nějaké kvítko, aby se mamulka měla čím bavit, když jí na ta-
kovou kratochvíli zbude čas, rostla ve zbývajícím stísněném pro-
storu už jenom tráva.

Tak se usadili v nejrušnější rožnovské ulici. Sice podná-
jemníci, ale přece jako měšťané o špetku výš, než ti dě-
dinčané a pasečané, co pokaždé přicápou do Rožnova z Bystřic,
Tylovjané, Hážovjané a Vigančané, či Zubřané a Vidčané, hrubé
boty přes rameno, obouvají se až u první chalupy, aby si také tro-
chu užili honory, a sotva pořídí svoje, hned ta bagančata na cestě
domů u té samé chalupy zase honem zouvají a šňůrkami zavěšují
přes rameno, aby zbůhdarma neprošoupali podrážky, aby si v bo-
tách neotlačili ty svoje rozcáplá nožiska, pořád trochu špinavé
od hlíny a kravinců, že by kolikrát řepu a zemáky mohli mezi
prsty sadit.

Chalupu Jana Poštáckého vlastnila po světské spravedlnosti
také jeho pomatená sestra Veruna. Ta cestu domů hledat nebude.
Kdyby přece, byla by ve městě děckám leda pro smích a dospě-
lým pro ošteru. Ta se z blázince sotva kdy vrátí. Poroučel tady
Jan, pokud kdy vůbec otevřel tu svou zamlklou hubu. Vlastně
také on byl na tomto světě už jen z vůle Boží. Jako ta jeho pra-
stará chatrná chalupa, jenom tak tak, že stojí. Trošku víc fouk-
nout, trošku víc zapršet, trošku víc posvítit slunéčkem, hlasitěji
na kostrbaté Horní ulici zarachotit formanským povozem, položí
se to stavení jak zdechlý kuň. Ale co! Před větrným fukem a slu-
néčkem ji ochrání pánbíček. Před deštěm trochu střecha a něco
i koruny vzrostlých jasanů. Formanské vozy ať si po Horní ulici

jezdí jak chtějí. Beztak, když hrkotají, zvolní jen u noblesní hospody Hostýnek či u zájezdní kořalny Harcovna.

Tak mamulka s tatulkou mínili, že se jim přinatrefil docela dobrý domov. Sice prostý, ale útulný. Celkem dobře se jim v něm bude žít. Dobře i s málomluvným Janem Poštáckým.

Tatulka se také hned vydal do města, hledat nějakou chlapskou práci. A mamulka se šla poptat, jestli třeba v nějaké noblesnější domácnosti nepotřebují posluhu.

O rok později se jim v chalupě Jana Poštáckého narodila Márinka, to bylo v jedenadvacátém roce. V pětadvacátém roce se narodil František a v šestadvacátém Jaroslav.

Žilo jich tam pak v té jedné světnici pět. A také málomluvný Jan Poštácký. Žili ve shodě a spořádaně, jak se v boží pokoře sluší a patří.

Chalupa Jana Poštáckého z přelomu 19. a 20. století v rožnovské Horní ulici.

V těch časech byl Rožnov pořád ještě postavený z velké části ze dřeva. Rožnovský rynek tak připomínal pohádku z dávných časů. Honosné dřevěné domy zámožných měšťanů se chlubily stinným podloubím. Uprostřed rynku záhony růží. A altánek. V něm a v městské Hájnici střídavě koncertovala lázeňská hudba. Lázeňští hosté odpočívali na lavičkách, korzovali, popíjeli ohřívanou žinčicu. Někteří se vydávali na krátké výlety po upravených pěšinách do přilehlých kopečků, které jako zelená, pryskyřicí a jehličím provoněná koruna obepínaly ze všech stran Rožnov. Ti statečnější se vypravili přes Horní Paseky a Sladsko až na Černou horu, a ti nejvytrvalejší třeba až ke kapličce na vrcholu Radhoště.

V těch časech nejvíce do Rožnova přijížděli pejzaťáci Židé v dlouhých černých kaftanech, pořád nosili klobouky na hlavě. Přijížděli také hosté z dalekých zemí, někteří až z Afriky a z Ameriky. Lázeňská správa dbala na pořádek a na úpravnost města. Lázeňští lékaři zaváděli moderní léčebné metody. Kdo ve světě by v těch časech neznal proslulé lázeňské městečko Rožnov, schoulené na úpatí Radhoště? Čas tady o každém léte postál milý, jako by tomu nikdy nemělo být jinak.

Prozíraví měšťané dobře věděli, že po přelomu století, a pak když nastala republika, i sem do hor konečně přišla moderní doba. Marné se jí bránit. Na rynku už novotou svítily domy bohatých měšťanů, všechny z pevného zdiva, z kamene, písku, vápna a cihel. Byly pohodlné. A především odolné vůči požáru, což si jejich majitelé nejvíce pochvalovali. Starou vysušenou dřevěnici hrozil oheň v krátkosti spálit v kteroukoliv dobu denní či noční. Když přece skutečně chytla, marně se hasiči sbíhali, vodu přivázeli, stříkali ji do plamenů, chalupa většinou vyhořela až do základů.

Tak tomu bylo. Moderní 20. století si zkrátka žádalo moderní zděné stavby.

Také v Rožnově už nikdo nechtěl staré časy, proto ani staré dřevěné domy. Postavit nové, pěkné zděné. Staré zbourat a odstranit. Především na rynku. Prastaré dřevěné domy, Vaškova

hospoda, radnice a několik dalších, některé z nich pamatovaly ještě sedmnácté století, všechny zbourat, odstranit, nahradit pěknými novými stavbami.

V té době chodíval po rožnovském rynku malíř Bohumír Jaroněk. Vrátil se z cest po světě, kde živil oči krásou a maloval. Usadil se spolu se sourozenci Aloisem a Julií v Rožnově. Tady pokaždé zasněnýma očima ty pěkné dřevěnice hladil. A také o ně loudil po obci, po lidech, po známých, až je nakonec vyloudil. A z nich, tak jak to viděl ve Švédsku, nechal s pomocí těch, kteří rozuměli jeho srdci, ty staré domy rozebrat a přenést do městské Hájnice. Tady z nich postavil muzeum.

Tenkrát o letním čase v roce 1925 to byla veliká sláva, když nastalo otevření Valašského muzea v přírodě. Na dvacet tisíc krojovaných Valachů a Valašek přišlo ze všech koutů valašské země. Zpívalo se a tančilo. Strýc Miloš Kulišťák režíroval divadelní hru. Konaly se dvě valašské svatby. Dobře se mezi zachráněnými dřevěnými domy cítili, dobře jim bylo u srdce.

Márinka, když ji mamulka vzala na rynek, nebo do Hájnice, měla takové dny vždycky za nedělní, a mohla být třeba právě středa, nebo pátek. Vznešené dámy korzovaly na promenádě v doprovodu pánů, povětrím se nesly chvějivé tóny lázeňské hudby, slunce se třepilo o štrapaté okraje listů košatých lip, po jezírku plula bílá labuť. Tak nějak to asi vypadá v nebi, myslela si Mária.

Mamulka se usmívala. Ukláněla se, uctivě zdravila.

„Tak to je ta vaše Máří?“ sklonila se paní doktorová Vášová a pohládila Mária uťlou pěstěnou rukou v háčkované rukavičce po tváři.

Také v Horní ulici, když se vracely z procházky domů, bylo zdravení, uklánění, usmívání. Když mamulku s Mária míjel formanský vůz, kočí na kozlíku se třeba jen letmo dotkl prsty štítku čepice. Sice se některý tvářil ty málobohaté nevidět, zato jiný vesele pošvihl bičem a zavolal: „Dnes máme pěkný den, paní Veroniko!“ Mamulka se mile usmála, zlehka uklonila a od-

pověděla: „Bať, máme. Dej pánbíček nebeský, aby nám ten pěkný čas vydržel.“

Opravdu zdvořilých lidí, kteří si jich všimli a pozdravili, kteří s mamulkou prohodili pěkné slovíčko, pohladili Márinku po vlasech nebo jí dali laciné cukrátko, takových bylo pomále.

Mamulka neměla čas rozmýšlet, jaký kdo je a proč je takový a onaký. Musela se pořádně otáčet, aby byl nějaký peníz. Chodila po posluhách uklízet, prát, pomáhat do lepších rodin. Nejvíce k doktorovi Vášovi.

Tatulka se také měl co ohánět. Byl nádeníkem. Nejvíce pracoval na železničním nádraží, vykládal tam vagóny. Třeba když přišlo zboží pro magacín kupce Doležala, nebo Žingorovi. Zboží z vagonů překládal na povoz, to pak zase skládal na dvoře za dřevěným obchodem. Míval té práce kolikrát tolik, že mu chodila pomáhat i mamulka. Ale jednou se nějak roznemohla a musel ji při tom vykládání vagonů, převážení zboží a skládání na dvoře za dřevěným obchodem Doležala a Žingora zaskočít tatulkův kamarád. Když byli hotovi, otřel si ten najatý mužský pot s čela, rovnal zmožený hřbet, až mu v něm lupalo. „Což je ta tvoje Veronika nějaký otrok, že takovou těžkou prací dělá?“ řekl tatulkovi. Nasadil šiltovku, odplivl si do prachu před špičky tatulkových bagančat. Vícekrát mu pomáhat nepřišel.

Jenom za to se mamulka modlila, aby tatulka všecy peníze, tak těžce vydřené, nenechal v některém šenku. Tatulka vždycky nějaké ty těžce vydřené peníze mamulce dal, ale pokaždé si nějaké nechal. A když se z roboty dlouho nevracel, posílala za ním mamulka Márinku: „Běž pro tatulku, určitě zase crmbá u Bažantů to svoje pivisko.“

Márinka přeskákala v sínce hliněnou podlahu po ložených plochých kamenech a šla. Jen vešla do Bažantovy hospody, hned uviděla tatulku sedět u jednoho stolku. „Máte jít domů, tatulko,“ vyřizovala vzkázání. A tatulka, sotva uviděl Márinku, naporučil hostinskému: „Dej děcku rohlík a šunkových odřezků.“ A Máriaince řekl: „Tož pojez a půjdem.“ Bylo těch šunkových odřezků i s rohlíkem akorát za padesát haléřů. A vždycky to tak zázračně

vyšlo, že jen co Máriačka pozřela poslední sousto, tatulka akorát dopil to svoje pivisko a docucnul poslední kapku gořalenky ze skleničky s úzkým hrdlem. Oba se naráz zvedli a šli domů.

Takový boží svět tenkrát býval, dny plynuly čisté a nezkalené. Špaček si bezstarostně vyhvizdoval na vršku jasanu.

Formani hrkotali svými povozy Horní ulicí. Když měli pod čepicí, klímbali na kozlíku, ani je nenapadlo pošvihnout nebo zapráskat bičem, natož se dotknout prsty šiltu čepice, pozdravit nebo odpovědět na pozdrav. Zato někteří zpívali všelijakou lechtivou písničku, co by ji za střízliha ani z huby nevypustili. A hospod všude kolem cesty jako máku. Hostýnek, Harcovna, u Bažantů. I jiné. Málem od božího rána tam měli den co den napilno. A pokaždé až do pozdního večera. Ach, jak ta gořalenka dobře chutná!

Nejraději měla Máriačka večery, když si slunéčko lehalo do růžových peřin, kdesi daleko za korunami lip v městské Hájnici.

Okna chalup se v takové chvíli začínala žlutit plamínky svíček a petrolejek, noc sametově padala na střechy domů a do ulic.

„Ty už jsi velká, Máří!“ řekla milostpaní, paní doktorová Vášová a pohladila Máriačku pěstěnou ručkou v háčkované rukavičce po líčku. „Učiněná slečna.“

Máriačka se zapýřila, však byla z mamulčiných dětí nejstarší. Také už kus práce doma zastala. Dokonce chodila pomáhat mamulce s posluhou.

Také bratři Jaroslav a František se povytáhli. Ti byli neposední! Hned v seně na hůře, hned ve stodole šmejdili, všude vyváděli ty své alotrie. Nebo lajdali v křivolakých a úzkých uličkách mezi domy. Pomocť tatulkovi sbírat do lesa klest na topení je nenapadlo. A když se začalo mluvit o práci, pokaždé jak dým, už jich nebylo. A v zimě zase jenom na zamrzlé říčce Házovce. Ti by se na ledě klízali od rána do noci, tak se jim to zimní darebáčení líbilo. Až se nakonec tatulka dopálil. „Co já se nadřu na každou šestku a vy darmo boty budete trhat a rozdírat?“ Sebral jim

boty, zamkl do almary. Tak! Ale ogárci, jak kdyby je neznal, šli se na Hážovku klízat zas, když neměli boty, tak bosky. Však už o chvílku byli zpátky a tak kolem rozehřátého vincka po světnici skákali, jak je ukrutně do bosých nohou ozíbal. Sotva jim trochu otrnulo, šli se naboso klízat na led Hážovky zase.

Mamulka, když chodila lidem na posluhu a prát prádlo, někde za tu dřinu dostala krajíc chleba namazaný máslem. Nesnědla ho, ale schovala do zástěry. Když za ní přišla Mária, chleba jí dala: „Tady si vezmi.“ Mária krajíc namazaný máslem vzala a snědla. U Pavelkových služka pokaždé nalévala mamulce k obědu polévku. Protože věděla, že přijde také Mária, vždycky nějaký ten šufan přidala do misky navíc. Mamulka s polévkou počkala, až přijde Mária. „Pojď k obědu,“ pobídla. Dala jí plnou misku, sama si sotva lžičku dvě do pusy vzala. Jen se pokaždé dívala, pokud Mária nespořádala i tu poslední krůpěj polévky.

Nejvíc té práce měla mamulka u doktora Váši. Udržovat v čistotě byt, kuchyň, chodby. Také čekárnu, kde posedávali choří pacienti. I lékařskou ordinaci.

Když pak byla Mária ještě o poznání starší, to už chodila do měšťanky, dokonce někdy sama tu práci u Vášů za mamulku zastala. Milostpaní, paní doktorová Vášová, jí obvykle dala ráno stokorunu, košík a naporučení: „Máří, běž do lékárny nakoupit panu doktorovi Vášovi léky. Pak pro nákupy...“ Kdeco musela Mária milostpaní doktorové Vášové po Rožnově zařídit. Vzala peníze, košík a šla.

Nejvíc rachoty bývalo u milostpaní doktorové Vášové v kuchyni. Jenom co práce dalo nablejskat sporák! Žlutá trubička se musela čistit do vysokého lesku sidolem. Bílý kov zase vídeňským práškem. Pouze místa, kde se topilo, směla se čistit smirkem - utrhnout proužek šmirglpapíru, kousek po kousku jím čistit rám do vysokého lesku.

Však se také na sporák milostpaní doktorové Vášové chodily dívat dámy z celého Rožnova, milostpaní paní lékárníkova a milostpaničky ženy ostatních doktorů.

Milostpaní doktorová Vášová byla akurátní dáma s jemným a citlivým čichem. Jednou nasála do svého nosíku nelibý vzduch. „Vytřou to pořádně pod postelí, Veroniko,“ naporučila mamulce, „něco je tam cítit.“ A mamulka jí tehdy řekla: „To necítět pod postelí, milostpaní, tam jsem to vytřela. To já jsem potratila.“ Milostpaní doktorová Vášová div neomdlela. Hned za manželem doktorem Vášou, hned brali mamulku do ordinace na výškrab.

Doma ve světnici v chalupě Jana Poštáckého, celá ještě zmučená, ulehla mamulka do lože, do kterého na noc uléhali všichni, tatulka s mamulkou na pozděl, Mária a ogárci Jarek a František do hlav a do nohou. Mária kladla mamulce studený obklad na obolavělé čelo. Tehdy si mamulka povzdechla: „Bylo by vás osm, kdybych ty ostatní nepotratila při té dřině po chalupách, kde všude jsem pracovala.“

Potom zase jednou tatulka dlouho nepřicházel z té své roboty. Mlčenlivý Jan Poštácký byl právě tou dobou ve fabrice v Tylovicích pro další rachotu. Ogárci Jaroslav a František trajdali kdesi ve městě po tom svém lumpování. Mária přeskákala v sínce ploché kameny, které tam byly uloženy ve zdusané hlíně. Zeptala se mamulky: „Nemám zaběhnout k Bažantom pro tatulku?“ Sice se jí příliš nechtělo, ale na druhé straně ta její mlsná huba dostala chuť na rohlík a šunkové odřezky za padesát haléřů, než tatulka dopije to své pivisko a štamprlku gořaličky ze skleničky s úzkým hrdlem. Kdo by kvůli takové dobrotě rád neproběhl pár uliček, až na rynek k Bažantově hospodě?

„Nech ho tam, však ví, kde má domů,“ řekla mamulka. Vyhlédla dvířky, jestli se třeba Jan Poštácký už nevrací z tylovické fabričky, kývla na Mária, ať jde blíž. Zavedla ji do síňky. Tam odklopila jeden z těch plochých kamenů, právě ten, na který se Mária při tom poskakování tak dobře došlapovalo. Byl pod tím kamenem schovaný hrníček. A v něm peníze, spousta peněz, celých jedenadvacet tisíc, které do té tajné skrýše mamulka nastřádala ze své dřiny a z tatulkovy dřiny, a uchránila je před

tatulkovým jazykem, mlsným na gořalku. „Koupíme si vlastní chalupu,“ řekla mamulka. „Už mám jednu vyhlédnutou a kup sjednaný, však je nedaleko odtud.“

Chalupa stála hned za Bílým mostem, přes který chodívali Bystřičané do Rožnova pro nákupy. Také to byla chalupa dřevěná, ale o moc fajnovější, než chatrč Jana Poštáckého. Pěkné obytné stavení, nevelké, ale útulné. Chlív, kůlna. Nedaleko před domem protékal Uhliský potok.

To bylo ve třicátém roce, kdy mamulka chalupu za nastřádané peníze koupila.

Jan Poštácký, když se dozvěděl, že se mamulka s tatulkou a dětmi budou stěhovat, nechal soukání bavlny, přetřel mozolnatou dlaní oči. „Tož mne tady odběhnete?“ A rozplakal se.

„Odběhneme tvoju chalupu, tu chatrč na spadnutí,“ odpověděla mamulka. „Tebe vezmeme s sebou.“

Tak se také stalo. Tatulka naposledy zašel do lesa na klest, naposledy se ohřáli u vincka ve světnici chalupy Jana Poštáckého, naposledy mamulka vařila v malé kuchyňce, naposledy prostřela jídlo na stůl pod okny. Naposledy pohlédli na trámy ve stropě a také na křivé stěny. Malá okénka té všude křivé chalupy na spadnutí pořád velkopansky vyhlížela na městský ruch v Horní ulici.

Pak už se stěhovali do nového. Jan Poštácký s nimi. Jeho starou chalupu odběhli a zanechali svému osudu.

Tak tam v pěkné dřevěné chalupě nedaleko Uhliského potoka zase žili pospolu. Až pokud Jan Poštácký neumřel. Když se tak stalo, pochovali ho na rožnovském hřbitově poblíž chodníku.

I kravičku měli v novém domově. Říkali jí Babuša. Byla pro užitek i pro radost, ale také pro starost. Pořád aby tatulka někde usíkal trávu pro tu její nenasytnou hubu, mamulka nalévala do škopíku střebačku, celé léto všichni sušili seno na zimu. Jináč by ze střichů vycrmba leda pár kapek mléka, a dost.

Pro trávu chodila Mária s mamulkou na louky Jana Poštáckého, tam na Skalku, jak se jde do Uhlisk. Hadů se na prosluněném svahu drželo, až strach. Právě na ty louky si mamulka myslela, že by je od Jana Poštáckého koupila, až zase našetří nějaký peníz. Ale z kupu nakonec sešlo, nebyly tintili, děti rostly, peněz bylo třeba na oblečení.

Trávu ze Skalky vláčely v nůších na zádech. Sotva je doma celé utrmácené rozvázaly, hned z trávy vylézali hadi. Nakonec byla Mária ráda, že mamulka na ty louky Jana Poštáckého tam na Skalce peníze nenašetřila, právě kvůli těm hadům.

Celé léto museli pokaždé myslet na seno, aby ho bylo pro kravičku Babušu dost na dlouhou zimu. Vynášeli usušenou trávu a ukládali ho po baťůžkách nad chlév. Pořád nebylo sena dost, ještě by se ho tam troška vešla, a ještě, až byla hůra plná až po střechu. Jenom při tom ukládání sena museli dávat pozor, aby v jednom rohu nešupli čtvercovým otvorem v podlaze dolů do chléva, kudy se házelo kravičce Babuši seno. Kdo nedbal, ujujuj šups, už jel, hňáp dírou dolů, rovnou kravičce za jasla. Babuša pokaždé od leknutí vyskočila, div že chlév nerozházela.

Na podzim zase hrabat v městské Hájnici list. Tou dobou už pískem sypanými chodníčky lázeňští hosté nechodili, třebaže se lípy barvily pohádkově. Pod nohama to šustilo suchým spadáným listem, jako by se papírovými penězi po kolena brodil. Však co to bylo pokaždé dohadování, hádek a rozepří, co jednání na úřadě, které místečko a jak velké si může každý uhrabat a spadlý list z něho domů odvézt. Hlídali si ty čtverečky, jen o trochu větší než tatulkův tmavěmodrý kapesník, a bože chraň, aby do něčí parcely někdo druhý hráběmi sáhnul.

Do Hájnice se hrabat list každý nedostal. Co pak zbývalo, aby bylo čím dobytku stlát? Mamulka vzala Mária, někdy se jí podařilo přemluvit také tatulku a zřídkakdy nakomandovat ogárky Jaroslava a Františka, všichni se vybrali hrabat list do Stráně, někdy až na Tylovsko. Ale ti ogaři! Brzy je hrabání přestalo bavit. Sotva co po hrstičce k hromadě listů přidali, už se vytráceli mezi

stromy, o chvíli už ani tu jejich věčně rozježenou kštici neviděli. Jak dým.

Tam ve Stráni si lidé shrabávali list do hromádek. Mamulka také, většinou sama, nebo s Márinkou. Hromádky listů pak v nůších odnášeli a ukládali do kůlny. A nepřestali, pokud nebyla kůlna málem plná, pokud nebylo listů na stlaní kravičce Babuši do chléva dostatek. Třeba tam v lese měli někteří hromadu listů už nachystanou, jen jen že už si pro ni přijedou s povozem. Než přijeli, někdo cizí ji ukradl. Tak se o každém podzimku lidé handrkovali a hrdlili málem o každý spadlý list.

V sousedství domku, co koupila mamulka, bydleli ve své chalupě Pavlátovi. „Pojď se mnou, Márinko,“ řekla jednou navečer mamulka. A šly.

Ve velké světnici u Pavlátových už kolem stolu sedělo pět robek ze sousedství. Když zasedly i obě nově příchozí, postavila Pavlátka doprostřed stolu zapálenou svíčku. Všichni, jak tam byli, museli položit ruce na stůl tak šikovně, aby se v magickém kruhu navzájem dotýkali palci a malíčky. A teď nastalo vyvolávání duchů. Márince srdce od strachu tak tak že tlouklo. Robky se ptaly ducha na to či ono a on odpovídal nadzvedáváním stolu a klepáním o dřevěnou podlahu.

„Tož chtěj také něco vědět,“ pobídla Pavlátka vystrašenou Márinku.

Nevěděla na co se zeptat. Nic jí nenapadlo.

„Třeba jestli budeš mít ve škole samé jedničky,“ napovídala Pavlátka.

Přece si Márinka dodala odvahy a zeptala se. Stůl na to v odpovědi zaklepal dřevěnýma nohama o křivou podlahu. Márinka beztak nevěděla, jestli to mělo znamenat, že bude mít samé jedničky, nebo nebude.

Přišel smutný čas do chalupy nedaleko Uhliského potoka. Tatulka umřeli. Psal se rok osmatřicátý, když jednou navečer namísto do hospody k Bažantom na to své pivisko a kořa-

ličku ze skleničky s úzkým hrdlem přišel tatulka z roboty celý unavený rovnou domů a že si trochu odpočine. Ráno už mu nebylo pomoci. Uložili ho na rožnovský hřbitov pod zelený drn. Tam zůstal odpočívat navěky.

Co teď mamulka? Sama tři hladové krky uživit. Běhala po posluhách, prádlo prát, u doktorů Vášů uklízet, co bylo kde. Mária také pomáhala. Nejčastěji ten sporák u Vášů. Cídila ho sidolem, vídeňským vápnem a šmirglpapírem, až noblesním rožnovským paničkám z toho lesku zrak přecházel.

Jednou v chalupě u mamulky kdosi zavolal do síňky: „Pozdrav pánbů!“

Když mamulka vyhlédla, kdo přišel a co chce, uviděla listonoše Bělunka. Pozvala ho dál, židli u stolu nabídla k usednutí. Ale on pořád jenom chodil po chalupě, obhlížel, díval se, pokyvoval hlavou.

„Však sami dobře víte, kolik letních hostů se vždycky do Rožnova nahrne a jaká je bída všechny ukvartýrovat,“ řekl, když se konečně usadil v kuchyni.

Mamulka honem hrnek kávy žitovky postavila na stůl.

„Tady k vám by se pár luftáku vešlo,“ řekl pošťák Bělunek. „Teda kdybyste chtěli.“ A hned dodával. „Ale to by jste se museli na léto trochu uskromnit.“

Dobří lidé nevymřeli. Pošťák Bělunek a také pan Matějka bydleli v domcích u řeky Bečvy na Dolním nábřeží. Pokaždé tak akorát včas stáli na vlakovém nádraží, čekali na každý vlak, nabízeli lázeňským hostům ubytování, vodili je na kvartýr do jednotlivých chalup. Oba moc dobře viděli tu bídu, kterou mamulka třela. Dobří lidé si na mamulku vzpomněli. Vodili luftáky i do její chalupy za Bílý most, kudy vede cesta do Valašské Bystřice, tam do chalupy u Uhliského potoka.

Tak tam kolikrát přes léto v té mamulčině chaloupce spalo čtyřicet a třeba i padesát lázeňských hostů. Jako v nějaké noclehárně. Místo vedle místa obsazené.

Domáci se stěhovali na hůru do sena.

Ale někdy bylo těch lázeňských hostů tolik, že je také museli nakvartýrovat do sena. Luft'áci i tak byli rádi, že mají kde v Rožnově přenocovat. I s ložirováním na hůře v seně byli spokojeni. Však když si některý lázeňský host nedal pozor, zahučel po seně d'úrou v podlaze dolů do chléva, rovnou krávě za jasla. Babuša se už tolik nelekala, už byla na ty návštěvy zvyklá.

Mamulka pokaždé ráno honem vydojila krávu Babušu, navářila lázeňským hostům kafe. Ti, sotva vylezli z loža, nebo se vydrápali ze sena, jedni po druhých se pěkně umyli v Uhliském potoku, který ubíhal před chalupou hned za cestou, posnídali a šli korzovat do lázeňského parku.

Zas měla mamulka nějaké peníze.

Tak se žilo.

V Tylovicích naproti křížku stávala u cesty pověstná hospoda Harcovna. Stojí tam podnes. Rázovitá budova, úzká a dlouhá, zároveň dostatečně rozlehlá. Za jejími zády protéká říčka Hážovka. Pěkný sál tam mají, joj! Akorát na bály a tancovačky. Tady se při jedné zábavě poznala Mária s Josefem. Tam na Harcovně ho chytila.

„Co pořád tančíš jenom s tím jedním?“ vyčítala kamarádka Barča. „Vždyť je to Zubřan!“

„Ale má pěkné oči,“ odpověděla Mária.

A Barča, jak ta dopadla? Nakonec se také chytila Zubřana. Kdo ví jaké měl oči, ale mluvil tak: U hu hu... Děda Tvarůžek povídá: „Je ráda, že chytila hudoša.“

Svatbu měla Mária s tím svým Josefem v jedenačtyřicátém. Panoval válečný čas. Moc radostná doba to nebyla. Mamulka, když během skromné veselky zůstala na chvíli s nevěstou sama, pohládila Mária po tváři. „Všecko pomine, jenom láska nepomine,“ řekla a v oku se jí zastříbřila slza. „Život je strašně těžký, ale jsi hodná a pracovitá dcerka. A to ti přeju, abys taková zůstala. Ať ti Pán Bůh dá na společné cestě s Josefem štěstí.“

A tak to pak šlo. Dobře i špatně. Za války ještě o poznání hůř, než před válkou. Pro chudé lidi vlastně pořád stejně. Práce a práce. Posluha, nádeničina, vyhovět milostpaní s úklidem, zaběhnout pro nákup, uklánět se, zdravit.

Pro kravku celé léto nosit ze Skalky v nůši trávu a dávat pozor, jestli z ní nevylezou hadi. Nasušit na zimu dostatek sena. Kůlnu nabouchat shrabaným listím, aby ho byla zásoba do chlěva na podestýlku pod kravičku Babušu.

Ach, to byla práce s tím shrabováním listí!

Tenkrát za války, právě hrabali ve Stráni, ukládali do nůši a vláčeli do kůlny. Díval se na ně německý velitel. „Co to děláte?“ zeptal se. Nechápal k čemu potřebují spadané zažloutlé a zahnědlé listí, které už vlastně k ničemu není. Když mu vysvětlili, když konečně pochopil, hned nakomandoval četu vojáků. Ti za odpoledne shrabali listí z celého lesa a odnášeli do kůlny. Vrchovatě až po střechu ho tenkrát bylo.

Ale pak, když se blížil konec války a za kopci od východu se dnem i nocí stále naléhavěji ozývalo hřmění, doporučila mamulka: „Musíme všechny cenné věci poschovávat, aby je vojáci při ústupu nezhabali.“

Nejcennější byl v chalupě starý bicykl po tatulkovi. A o poznání lepší kolo, na kterém střídavě rajtovali oba ogaři. A ještě pofiderní šlapací šicí stroj. Všecko odnesli do kůlny, uložili až k zadní stěně, pořádně zaházeli listím.

Jak šla fronta, němečtí vojáci na ústupu ulehli k odpočinku u potoka Uhliského, koně ustájili na noc do kůlny. Do rána koně sežrali všecko listí, jenom staré kolo po tatulkovi, to lepší ogarů a pofiderní šicí stroj ne. Tož tak dobře byly ty vzácnosti ukryté. Zhabat je už neměli vojáci myšlenky. Ani čas. Fronta neklidně přešlapovala za humny. Ruské kanóny pouštěly od Hutiska na Rožnov ohnivé střely. Zakrátko už se střílelo také u Harcovny. Pak se v Horní ulici bojovalo o každý dům.

I za války brala mamulka přes léto do chalupy na kvartýr lázeňské hosty. Ti jezdili do Rožnova za zdravým povětrím i v té neklidné době. Pak také ještě nějaký rok po válce. Lázeňští

hosté nepřestávali Rožnov vyhledávat a navštěvovat. Kolikrát jich bylo tolik, že se musela Mária nastěhovat i s teprve nedávno narozenou Věrkou na hůru do sena. Tam děvčátko ukládala do dřevěné vany. Co naplat. Peněz bylo třeba.

A někdy bylo těch letních hostů tolik, že se rodina musela nastěhovat do kůlny a lázeňské hosty ukvartýrovat v seně na hůře, když už nebylo jiného místa. Občas zase některý neopatrný host zahučel dírou v seně a v podlaze dolů do chléva, kravce rovnou za jasla. Babuša už se nelekala, byla na takové překvapení zvyklá. A hosté měli povyražení.

Hosté se vyspali v suchu pod střechou, ráno se umyli v Uhliském potoce, vypili kafe, které jim mamulka přichystala z čerstvě nadojeného mléka, šli si do Hájnice a Lázeňského domu užívat zdravého povětří a popíjet žinčici. Za každého z nich ráno co ráno skočila mamulce do kapsy nějaká ta koruna. Tak těch korunek potřebných k živobytí přece trochu přibývalo.

Tož takové to bylo bývání. Chalupa malá, lidí v ní hodně. Proto se Mária a ten její Josef ohlíželi po něčem jen pro sebe. Na úřadě pan Saran z bytové komise poradil a z moci úřední doporučil, že by se mohli ukvartýrovat u barvíře Černocho.

„Má chalupu hned vedle noblesní hospody Hostýnek. A také solidní barvírnu. Žije v ní sám, jenom s tou svojí sedmou svátostí. Cimerku v podkroví by mohli pro mladé uvolnit.“

Tak to nakonec i dopadlo.

Ale měli tam velkého psa. Přes den ho sice uvazovali, ale...

„Prosím jich pěkně, pane Saran,“ zaprosila Mária. „Nemohlo by se jim říct, aby toho psa zavírali i na noc?“

Hubatá a pořád pro něco mrzutá Černoška, ještě než mohl úředník Saran promyslet řeč, békla: „Žádného psa na noc zavírat nebudu, ať si je třeba roztrhá!“

Tož bylo to bydlení všelijaké, tam v podnájmu.

Josef, Máriačin muž, byl dobrý a pracovitý chlap. Ani na pivisko, ani na štamprličku k Bažantom nechodil, ba ani do jiné

hospody. Oba pracovali, dřeli, a šetřili. Tak jak kdysi mamulka, když ještě bydleli v chalupě na spadnutí u Jana Poštáckého. Jenomže Mária neschovávala peníze do hrnka a v sínce pod kámen, ale na jiné tajné a bezpečné místo. Tak měla v roce 1950 našetřených rovných devadesát tisíc, akorát tolik na co přišla chalupa za bílým mostem do Valašské Bystřice u potoka Uhliského, číslo popisné 70, hned vedle domku mamulky. Právě tam se usadili. To aby měla Mária mamulku pořád blízko.

Chalupa to byla též stará. Josef hned obcházel, co udělat, jak ji vyspravit. Nedal pokoj, až se nakonec pustili do přestavby. Napřed půlku chalupy uřezali a vyspravili, pak druhou. Mária, když vařila oběd, kapala za deštivých dnů voda rovnou do hrnců. Až nakonec měli chalupu přestavěnou podle svého gusta, jak si to přáli a představovali. Výhled oknem přes malou zahrádku na ulici. A také na Uhliský potok.

Kde by tenkrát Mária napadlo, že o dvacet roků později nechají úřady Uhliský potok narovnat a jeho koryto posunou o dobrých padesát metrů dál? Kde by jí tenkrát napadlo, že si u stolu v kuchyni u okna, odkud byl pěkný výhled, že si právě tam s manželem Josefem, který měl pořád pěkné oči, připomenou pětadesát let společného života? Že se odtamtud budou dívat, jak se mění už tak k nepoznání pozměněné město Rožnov, a jak se od zákledu mění už tolik pojinačený svět?

Tak se jim tam tenkrát žilo spokojeně, dvě chalupy vedle sebe, obě nedaleko Uhliského potoka. Tak si byly mamulka s Mária po celý život blízko, protože jedna bez druhé nemohly žít.

Jenom ti ogaři šli každý svou cestou. Dávno nemysleli na lumpačiny. Jaroslav se vyučil malířem pokojů. Kdekdo ho v Rožnově znal, každý ho zdravil, každému na pozdrav odpověděl. František, když tenkrát v místě lesíka za někdejšími hotelem Rožnovan postavili moderní sídliště, dělal tam domovnickou práci, staral se lidem o teplo, a také aby byly domy v pořádku.

Jednou zase šla Mária navštívit mamulku do její chalupy, tak jako vždycky, jenom na skok, vidět ji, potěšit se několika slovy. Posedět malou chvilku, než zase poběží o dva tři kroky

vedle do svého, pomáhat Josefovi s přestavbou domku. Mamulku tenkrát už nenašla mezi živými.

To bylo v jedenapadesátém, když mamulce naposledy ustlali pod zelenou travičkou. Rozloučili se s ní pěknými slovíčky a přehršlí horkých slz.

Tak se ty časy změnilly. Beznadějně odešly ty staré. Natrvalo zůstaly ty časy nově staré...

Tak se taková věc také někdy přihodí. Mamulka ještě za svého života, aby po tatulkově smrti nezůstávala v té své chalupě sama, vzala do jizbečky na byt Tkadlčikovou.

Také ona zůstala na tomto světě sama. Sama bez pomoci. Třebaže ti její švagři z rodiny měli na rynku obchod Delikates, byli boháči, byli milionáři.

Když pak mamulka umřela, zůstala v její chalupě zase sama ta Tkadlčikova. Pak omarodila, a bylo to s ní vážné, ba opravdu na umření. Odvezli ji do nemocnice. Márinka se šla přeptat pana doktora, jak dlouho to může trvat, než Tkadlčikova umře, že by ještě toho roku vzala na léto do chalupy po mamulce letní hosty. Byla právě sezóna. A aby byly nějaké peníze Tkadlčikové na pohřeb. „Tak měsíc,“ řekl doktor.

Márinka nabrala plnou chalupu hostí. No na mů dušu, už o dva dny později stála sanitka před chalupou, kam prý s Tkadlčikovou, že mermomoci chtěla a přijela umřít domů.

Tož ja, ale kde domů? Do chalupy po mamulce mezi letní hosty ji dát Márinka nemohla. Příbuzní o ni nestáli. Až švagrová Anče, žena od bratra Františka domovníka, řekla: „Nepros se jich, dovez ji ke mně.“ Tak dovezli Tkadlčikovou k ní.

Ještě ten večer se milá Tkadlčikova ptala na Pepička, tříletého synka Márinky, kterého si oblíbila, prý jak se mu daří. A ráno, když se přišla Márinka přeptat, jestli švagrová Anče nepotřebuje s něčím pomoci, už byla Tkadlčikova po smrti. Už ji měli i oblečenou.

Ach, ta Anče! Šest malých dětí měla, když také onemocněla. Nádor na mozku jí doktoři zjistili. „Nic se nestarám,“ vyprávěla ostatním pacientkám v nemocnici. „Třeba hned teď mohu umřít. Márinka je dětem za matičku, dobře se o ně postará.“

A tak se také stalo. Právě pár dnů před Vánoce. Uprostřed světnice truhla, v ní leží Anče, mrtvá matka, kolem šest malých dětí. Jediná paní Belanová ze sousedství si vzpomněla na nebohé a přinesla jim pod stromeček velkou mísu napečeného cukroví.

Té lítosti bylo tolik, že kamarádka Barča objímala Márinku kolem ramen a volala: „Neplač tolik, budeš nemocná!“

Také Márinka nakonec onemocněla. Z toho nervového vypětí, z toho neštěstí a vysílení. Tři měsíce ležela v jičínské nemocnici. Skoro pořád spala. Pan primář o vizitě říkal: „Jen ji nechte, vizita nevizita, potřebuje si od všeho odpočinout.“ A když přijel na návštěvu manžel Josef, když se ho ptala, jak to tam táhnete, odpověděl: „Nestarej se o nás. Starej se, abys byla zdravá.“

Tak se nakonec vyzdravila.

Ale těch bolestí jako by už nikdy neměl být konec. V osmašedesátém umřel bratr František, který se staral lidem v bytovkách o teplo a o pořádek v domech. A na konci prvního roku třetího tisíciletí pak bratr Jaroslav, ten malíř pokojů, co ho po celém Rožnově znali. Pořád jezdil všude jen na kole, protože měl bolavé nohy. Všechny zdaleka zdrazil, všechny znal, všichni znali jeho. Jaroslav a Márinka se měli do poslední chvíle rádi. Nebylo dne, aby se Jaroslav nepřišel na Márinku podívat. Všec-ko si řekli, z čeho měli radost, i co je potrápilo, kdo jim ublížil. Když se dva dny neukázal, už Márinka zvedala telefon, co je, co se stalo. Až jednou nepřišel doopravdy. A od té chvíle už nepřišel na to malé splknutí nikdy.

Márinka sedí u okna kuchyně, vyhlíží na cestu a do míst, kde kdysi tekla Uhliský potok. Jakoby zase viděla sama sebe, jako malé děvčátko, jak v síňce chalupy Jana Poštáckého skáče z kamene na kámen. Pod jedním z nich schovávala

mamulka ušetřené peníze na kup své chaloupky. Pak ogaři, když jim tatulka zamkl boty, chodili se klízat na Hážovku bosky a pak skákali kolem horkého vincku, jak jich ozíbalo. Zase měla Márinka chuť na rohlík a šunkové odřezky za padesát haléřů, které jí tatulka poručil v hospodě u Bažanta, když tam pro něho přišla, aby už šel domů.

Márinka ve vzpomínkách zase čistí sporák u milostpaní doktorové Vášové. I pak, když už byla velká, když byla svou paní, stejně důkladně drhla i ten svůj sporák v novém domově. Celá ta léta ho dřela a čistila, jak se to naučila u milostpaní doktorové Vášové, pěkně sidolem, vídeňským práškem a šmirglpapírem, že by se rožnovské nóbl paničky mohly přijít podívat, jak blyští. Nikdo nepřišel, nepochválil. A kamarádka Barča, dej jí dobrý Bože nebe, pokaždé ohrnula nos a opovržlivě utrousila: „Ty Vášulo jedna!“

Zanikl a pozměnil se propletenec uliček v sousedství někdejší chalupy Jana Poštáckého, kde bydleli Tkadlčíkovi, Pešatovi a Réza Klobučářová. Nedaleko byla Kantorkova stolárna, chalupa jim za války také vyhořela, alespoň stolárna zůstala. Bláznivá Veruna, sestra Jana Poštáckého, se navždy ztratila kdesi v tom bláznivém světě. A Jan Poštácký zase v tom vzpomínání plakal, když se mamulka stěhovala do svého, ale mamulka ho nenechala samotného v té barabizně na spadnutí a vzala ho do svého domku. Pořád tam ta chatrná chalupa Jana Poštáckého stála, odolávala žvlům přírodním i lidským, až pokud ji v květnu pětáctýřicátého při osvobození města nezkartila a až do základů a na uhel nespálila válečná smršť. Tak jako skoro všechny chalupy v Horní ulici, když šla válečná fronta přes Rožnov. Tři dny se o Rožnov bojovalo, o každý dům. Celá Horní ulice vyhořela. Současně s ní jakoby všechno staré zaniklo: formani, malí řemeslníci, obchodníci. Teď už je tam všude v těch místech docela jiný svět.

Všichni se vytratili. I lázeňští hosté. I kdyby hned zase přišli, sotva by šli spát na seno, odkud by čas od času některý z nich při malé nepozornosti, a pro obveselení domácích, Babuši i svoje,

zahučeli d'ůrou v podlaze kravce rovnou za jasla. Babuša nebyla, chlív nebyl, jasla nebyly.

Ale hostů, sice už ne lázeňských, se přesto do Rožnova rok co rok nahrnou na tisíce. Všichni do hotelů, penzionů, také do pěkných a vším moderním komfortem vybavených pokojů v soukromí.

Také lázeňský Rožnov se vytratil. Fabrika, velká jak svět, přeměnila zasněné městečko na průmyslové.

Celý svět se přeškobrtl na odlehlou stranu. A kdo ví, jestli na tu lepší, nebo na tu horší.

Spolu s Mářinkou vyhlíží oknem do ulice Josef, co se ho tenkrát chytila při tancovačce na Harcovně, a on jí. Také už má svoje roky. Špatně chodí. Ale oči má pěkné pořád. A také dobré srdce.

Josef a Mářinka Pončíkovi v roce 2004.

Někde tam venku musí být i mamulka. Bez ní si Mária kdy-
si nedokázala představit život, ani svět. Pořád jakoby slyšela její
hlas: „Všecko pomine, jenom láska nepomine.“

Slunéčko už si zase lehá do růžových peřin, kdesi daleko
za korunami lip v městské Hájnici. Nikdy nezestárne, pořád má
líčka stejně usměvavá, hladká a pěkně červeným papírem od ci-
korky vybarvená.

Noc sametově padá na střechy domů a do ulic.

Je čas rozsvítit. Už ne svíčku, ani petrolejku, stačí stisknout
vypínač elektrického světla.

Sotva se žárovka rozzáří, veškerý ten dávný svět rázem zmi-
zí...

Manželé Mária – Marie a Josef Pončíkovi v den své platinové svatby v únoru 2006.

JAK TO BYLO

Příběh o Máriaince se mi namanul v roce 2005, kdy si naše země, a tedy i Rožnov pod Radhoštěm, připomínala 60. výročí osvobození a konec druhé světové války. Během přípravy výstavy fotografií z válkou poničeného města mi velmi napomohl věhlasný cimbalista Ivan Bělunek, který mi poskytl fotografický dokument svého otce, kronikáře Aloise Bělunka. Na čelní desce alba se nacházela fotografie staré valašské chalupy, snad dvě sta roků staré. Po jejím zveřejnění v místním tisku přišla za mnou paní Věrka Michálková s tím, že se její maminka Marie v onom domku Jana Poštáckého v roce 1921 narodila. Tak se ke mně dostal neobyčejný příběh o Máriaince.

Márinka – Marie, rozená Křenková, se narodila v Rožnově pod Radhoštěm 12. 4. 1921. Její manžel Josef Pončík se narodil 7. 10. 1914 v Zubří. Poznali se při tancovačce v podnes existující tylovické hospodě Harcovně. Brali se 22. 2. 1941. Platinovou svatbu si připomněli v roce 2006. Márinka tento svět opustila 17. 8. 2008 ve věku 87 let. Její manžel Josef ji následoval 8. 12. 2009 ve věku 95 let. Jak spolu svorně žili, tak spolu v pokoji odpočívají na rožnovském hřbitově.

Téměř po deseti letech se mi ten dávný příběh jakousi náhodou znovu dostal do rukou a opět mne okouznil onou dojemnou prostotou a přes všechny těžkosti neutuchající vírou v život spravedlivý a dobrý.

Místo posledního odpočinku Márinky a Josefa Pončíkových na rožnovském hřbitově.

RICHARD SOBOTKA se narodil 15. 3. 1935 v Zašové. Do literatury vstoupil knížkou pro děti *Příběh toulavého kocoura* (1979); vydal knihu povídek *Nepřetržitě jaro* (1987); *Charlotta Garrigue Masaryková* – epizoda ze života (1999); *Bosý poutník* (2001); *Bezruký Frantík* (2003) – Cena hejtmana Moravskoslezského kraje v r. 2004; *Hurá na medvěda!* – příběh nebezpečného huňáče z Beskyd (2005, Cena E. E. Kische); *Ivančena – Junácká legenda* – osudový příběh ostravských Junáků a vznik mohyly na Ivančeně (2006); *Jiné světy* – tři novely (2006); *Pytláci v Beskydech* (2007); *Život na oblaku* (2007); *Vlčí stopou* – dramatický střet hajného s vlčí smečkou. (2008); *Zbojnické léto* – příběh posledních beskydských zbojníků (2008); *Barva jeřabin* – povstání Valachů v letech 1620–1644. (2008); *Rybářské štěstí* – dobrodružství rybářů na řekách i vodních nádržích (2008); *Lovecká vášeň* – příběhy z beskydských a jiných revírů (2009); *Čisté vody pramen* – životní příběh básnířky, lidové vypravěčky a výtvarnice Františky Pituchové (2009); *Někdy navečer, když se tak dívám na západ slunce* – povídky (2009); *Kobzánův Rožnov* – malíř Jan Kobzán a Rožnov pod Radhoštěm (2009); *Čtyřnozí miláčci* – 20+1 příběh o loveckých psech (2009); *Četnické příběhy* – veselé i smutné příběhy venkovského četníka (2009) a další.

Podílí se na překladech z polštiny. Za svou literární práci získal řadu ocenění. Zabývá se také publikační činností. Člen Obce spisovatelů, člen Klubu autorů literatury faktu, člen Syndikátu novinářů České republiky.

Text and Cover © Richard Sobotka, 2013

Veškerá práva vyhrazena. Žádná část tohoto díla nesmí být reprodukována ani elektronicky přenášena či šířena bez předchozího písemného souhlasu majitele autorských práv.

Richard Sobotka

MÁRINKA

Sazba: Dušan Žárský

Obálka: Richard Sobotka

Foto a reprofoto: archiv autora.

V edici PPP – přátelům pro potěšení

Ve spolupráci s autorem vydal Dušan Žárský – ŽÁR, info@zar.cz

v roce 2013